

Jerzy Kostorz

Zasada chrystocentryzmu w katechezie w świetle książki Benedyka XVI "Jezus z Nazaretu" : cz. I i II

Studia Warmińskie 48, 137-148

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Jerzy Kostorz
Wydział Teologiczny
Uniwersytet Opolski

Zasada chrystocentryzmu w katechezie w świetle książki Benedykta XVI *Jezus z Nazaretu, cz. I i II*

Słowa kluczowe: katecheza, Benedykt XVI, zasada chrystocentryzmu.

Key words: Catechesis, Benedict XVI, Principle of Christocentrism.

Schlüsselworte: Katechese, Benedikt XVI, christozentrisches Prinzip.

Przepowiadanie katechetyczne w jego szerokim ujęciu, oprócz celebracji sakramentów, należy do podstawowych i najważniejszych zadań Kościoła. Ma ono na celu przekaz treści wiary (doktryn i norm moralnych), które znajdują się u podstaw działalności ewangelizacyjnej i katechetycznej Kościoła. Za realizację przepowiadania katechetycznego odpowiedzialni są katecheci, duszpasterze, biskupi, papież i wierni świeccy. Cała działalność następcy Świętego Piotra na mocy misji otrzymanej od Chrystusa zmierza do ewangelizowania i katechizowania wszystkich ludzi dobrej woli oraz pełnego wprowadzania wiernych w życie Kościoła. We współczesnych czasach zadanie to nabiera szczególnego znaczenia, o czym pamiętają kolejni następcy świętego Piotra. Również obecny papież Benedykt XVI, uwzględniając fakt, że wiele osób żyje dziś tak, jakby Bóg nie istniał lub zadowala się powierzchowną religijnością, która nikomu nie daje możliwości poznania prawdy i odpowiedzi na pytania dotyczące wiary i moralności, wychodzi naprzeciw człowiekowi, wyjaśniając w swoim nauczaniu podstawowe prawdy wiary, stawiając w centrum osobę Jezusa Chrystusa, o czym zaświadcza m.in. dwie części książki *Jezus z Nazaretu* jego autorstwa. Taka tematyka jest istotna dla współczesnej katechezy, gdyż przypomina o podstawowej zasadzie chrystocentryzmu.

W niniejszym artykule podjęto próbę odczytania na nowo zasady chrystocentryzmu w katechezie w świetle I i II części książki Benedykta XVI *Jezus z Nazaretu*. Główny problem będzie więc dotyczył charakterystyki wyżej wspomnianej zasady. Na problematykę składać się będą zatem zagadnienia związane z rozumieniem chrystocentryzmu. Inną, ważną kwestią będą odwołania do katechetycznych dokumentów Kościoła. Chodzi tu o ukazanie wartości chrystocentryzmu, które są obecne w wyżej wymienionych opracowaniach i mają pomóc twórcom nowych serii podręczników oraz katechetom w realizacji zasady chrystocentryzmu w szkolnej i parafialnej katechezie. W kontekście tych analiz warto przypomnieć, że Benedykt XVI podczas ogólnopolskiego spotkania z młodzieżą na Krakowskich Błoniach – 27 maja 2006 r. – wygłosił katechezę, w której postawił słuchaczom pytanie – co to znaczy „budować dom na skale?” i udzielił jasnej, konkretnej odpowiedzi, że „Budować na skale to przede wszystkim budować na Chrystusie i z Chrystusem”¹. Benedykt XVI zachęcał wtedy młodzież do tęsknoty za Chrystusem, który jest „fundamentem życia, [...] jest skałą na której warto oprzeć wszystko!”².

1. Chrystocentryzm jako zasada w katechezie

Katecheza, polegająca na systematycznym nauczaniu i wychowaniu w wierze dzieci, młodzieży i dorosłych zmierza do przekazywania integralnego orędzia, w którym centralne miejsce zajmuje osoba Jezusa Chrystusa. Jedną z jej fundamentalnych norm postępowania dydaktyczno-wychowawczego, sprzyjającą realizacji założonych celów katechetycznych, jest zasada chrystocentryzmu. Podstawowe założenia tej zasady są wyprowadzane z celu katechezy definiowanego jako: „doprowadzenie [katechizowanych] nie tylko do spotkania z Jezusem, ale do zjednoczenia, a nawet do głębokiej z Nim zażyłości”³ oraz udzielanie konkretnej pomocy w żywym, bezpośrednim i czynnym wyznawaniu wiary⁴. Właśnie chrystocentryczne określenie celu katechezy zakłada, że wszystkie inicjatywy katechetyczne podejmowane w szkole i w parafii mają dążyć do tego, by uczeń poznał Chrystusa, nawiązał z Nim osobową relację i dążył do głębokiej przyjaźni. W ten sposób uwydatniona zostaje centralna rola zasady chrystocentryzmu, w myśl której osoba Jezusa Chrystusa

¹ Przemówienie Ojca Świętego Benedykta XVI skierowane do młodzieży podczas spotkania na Błoniach Krakowskich, 27 V 2006 r., w: Benedykt XVI, *Trwajcie mocni w wierze. Pielgrzymka do Polski 25–28 maja 2006*, Warszawa 2006, s. 71.

² Ibidem, s. 72.

³ CT 5; por. także DOK 80.

⁴ DOK 66.

stanowi centrum dziejów stworzenia i zbawienia oraz przepowiadania katechetycznego⁵. Z misji i posłannictwa Chrystusa wynika i do Niego prowadzi cała dydaktyczno-wychowawcza działalność Kościoła⁶. Oznacza to, że treścią katechezy jest osoba Jezusa Chrystusa⁷, którego uczniowie mają poznawać, kochać i naśladować, „aby żyć z Nim życiem trynitarnym i z Nim przemieniać historię”. Z tak merytorycznie ukierunkowanej katechezy wynika podstawowy cel katechezy: prowadzenie uczestników (dzieci, młodzieży, dorosłych) do spotkania z Chrystusem i zjednoczenia z Nim, a nawet do głębokiej zażyłości i komunii z Jezusem Chrystusem⁸. W związku z tym do zadań katechety należy ukazywanie Chrystusa historycznego, uwielbionego i aktualizującego Boże Królestwo na ziemi, czyli przekazywanie całej prawdy o człowieczeństwie i bóstwie Chrystusa oraz o Jego zbawczych czynach i słowach⁹. Nie wystarczy bowiem sama świadomość ogólnego nastawienia chrystocentrycznego katechezy, lecz ważny jest przekaz wiedzy o tajemnicy Chrystusa we wszystkich jej aspektach¹⁰. Z zasady chrystocentryzmu wynika także obowiązek głoszenia orędzia ewangelicznego, które przepowiadał Jezus Chrystus¹¹. Oznacza to, że w katechezie należy przepowiadać „w sposób bardzo jasny radość i wymagania drogi Chrystusa”¹², ukazując Go jako przynoszącego orędzie prawdy i wolności. Również koncentrowanie tematów wokół Chrystusa i odnoszenie treści do Niego jako centrum historii zbawienia jest wyznacznikiem zasady chrystocentryzmu w katechezie. Wszystko to określa tematykę chrystologiczną, ukonkretnioną w procesie przekazywania wiedzy religijnej.

Pełne rozumienie zasady chrystocentryzmu w katechezie obejmuje także elementy wychowawcze i formacyjne. Wskazuje bowiem na potrzebę wzorowania się na Chrystusie jako Pierwszym Katechecie. Stąd też „każdy kto został powołany do »nauczania Chrystusa«, powinien [...] starać się przede wszystkim o tę »najwyższą wartość poznania Chrystusa«”¹³. Odkrywając osobę Jezusa Chrystusa i nawiązując z Nim głęboką przyjaźń, katecheta odnajduje w sobie żarliwość apostołską. Właśnie „z [...] przenikniętego miłością pozna-

⁵ P. Tomasiak, *Katecheza z Chrystusem. Wymóg chrystocentryzmu we współczesnej katechezie*, Roczniki Teologiczne Wydziału Papieskiego 3 (2003), s. 242.

⁶ DWCH 4. Zob. też więcej o tym np. w: J. Bagrowicz, *Chrystocentryzm eklezjalny w katechezie*, w: S. Kulpaczyński (red.), *Jezus Chrystus – centrum katechizacji*, Lublin 2000, s. 38n; S. Dziekoński, *Wychowanie w nauczaniu Kościoła od XIX w. do Soboru Watykańskiego II*, Warszawa 2000, s. 81n.

⁷ Por. DCG 39; CT 5-6; DOK 80, 98.

⁸ Por. CT 5.

⁹ CT 5-6, 9.

¹⁰ Ibidem, 5.

¹¹ Ibidem, 6.

¹² KKK, 1697.

¹³ Ibidem, 428.

nia Chrystusa rodzi się pragnienie głoszenia Go, »ewangelizowania« i prowadzenia innych do »tak« wiary w Jezusa Chrystusa¹⁴. Katecheta, dogłębnie poznając osobę Zbawiciela i pogłębiając z Nim osobistą więź w sposób przekonujący potrafi angażować się w formację katechizowanych. Znajduje to wyraz w procesie ukazywania uczniom egzystencjalnego znaczenia wiary w obecność i działanie Chrystusa – Pośrednika i Zbawiciela. Chodzi tu nie tylko o ukazywanie katechizowanym dzieł zbawczych, ale również o ich wypełnianie się w życiu każdego ucznia. Katecheta w swojej pracy wychowawczej ma za zadanie pomagać uczniom w rozpoznawaniu wezwania Chrystusa do osobistej odpowiedzi i kształtowania własnej egzystencji w świetle Ewangelii¹⁵. Odkrywając osobę Jezusa Chrystusa, katechizowani mogą też lepiej poznawać własną tożsamość i powołanie¹⁶. Tak więc zarówno wierność orędziu Chrystusa, jak też ukazywanie Jego osoby, słów i czynów oraz doprowadzenie uczniów do spotkania i zjednoczenia z Nim świadczy o chrystocentrycznym ukierunkowaniu katechezy. Duże znaczenie ma tu także wiara, że Jezus Chrystus jest obecny w Słowie, liturgii, sakramentach, we wspólnocie Kościoła oraz przemawia i wzywa do pójścia za Nim poprzez życie zgodne z Jego nauką. Chrystocentrycznie ukierunkowana katecheza wypełnia więc nie tylko zadania dydaktyczne, ale także wychowawcze i wtajemniczenia we wspólnotę Kościoła. Ta ostatnia funkcja uwidacznia się w sposób szczególny w omawianiu dzieł Chrystusa w liturgii i w sakramentach oraz w kształtowaniu postaw liturgicznych poprzez udział w celebracjach liturgicznych i korzystaniu z sakramentów¹⁷.

Uogólniając, można stwierdzić, że zasada chrystocentryzmu wskazuje na osobę Jezusa Chrystusa – jako cel i treść katechezy. W istocie bowiem katecheza ma prowadzić uczniów do poznania i umiłowania Chrystusa. Całe też przepowiadanie katechetyczne, niezależnie od zastosowanych metod, powinno zmierzać do ukazywania z nowym dynamizmem osoby Jezusa Chrystusa jako człowieka, Syna Bożego i Zbawiciela oraz pomagać katechizowanym w interpretacji osobistych doświadczeń w świetle orędzia ewangelicznego. Aby było to możliwe potrzebne są odpowiednie opracowania teologiczne, które pomogą katechetom w interpretacji nauczania Kościoła na temat człowieczeństwa i bóstwa Jezusa Chrystusa oraz Jego cudów i dzieł zbawczych.

¹⁴ Ibidem, 429.

¹⁵ PDK 31, 73.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Zob. więcej o tym np. w: S. Łabendowicz, *Chrystocentryzm w katechezie*, Zeszyty Formacji Katechetów 1 (2008), s. 10–16; J. Szpet, *Dydaktyka katechezy*, Poznań 1999, s. 38–41.

2. Podstawowe wątki chrystologiczne w książce *Jezus z Nazaretu*

Analizując zasadę chrystocentryzmu w katechezie zawsze należy odnosić się do konkretnych opracowań, które nie tylko omawiają ją, ale również zawierają cenny materiał merytoryczny. Niejako ostatnim źródłem treści chrystologicznych są książki Benedykta XVI: *Jezus z Nazaretu*, część I i II¹⁸. Dotyczą one fundamentu wiary każdego chrześcijanina – osoby Jezusa Chrystusa. Zawierają opis kwestii, które wzbudzają liczne pytania wśród katechizowanych, a niekiedy nawet przyczyniają się do przeżywania wątpliwości religijnych i zafałszowanego postrzegania osoby Jezusa Chrystusa. Tym samym książki te są odpowiedzią na współczesny kryzys wiary. Papież Benedykt XVI kompetentnie i przekonująco ukazuje współczesnemu człowiekowi kim naprawdę był i jest Jezus Chrystus jako człowiek, Syn Boży i Zbawiciel. Stąd też zawarte w publikacjach cenne treści, niezbędne do poprawnego i rzetelnego przekazu wiadomości o osobie Jezusa Chrystusa i Jego dziele zbawienia. Benedykt XVI mówi o fundamentach katechezy integralnej, wiernej Bogu i człowiekowi, choć nie przedstawia wprost tej koncepcji katechezy i zasady chrystocentryzmu w katechezie. Jednak podjęte przez papieża kwestie odnoszą się przede wszystkim do treści istotnych dla chrystocentrycznie ukierunkowanego nauczania katechetycznego. Osoba Jezusa Chrystusa zostaje postawiona w centrum papieskich rozważań. Benedykt XVI z niezwykłą siłą ukazuje współczesnemu człowiekowi kim naprawdę był i jest Jezus Chrystus jako człowiek, Syn Boży i Zbawiciel w poszczególnych etapach historii zbawienia. Papież, jak sam zaznacza, nie pisze dzieła życia Jezusa, lecz zmierza do ukazania postaci Jezusa Chrystusa i Jego orędzia.

2.1. Od chrztu w Jordanie do Przemienienia (cz. I)

Chrystocentryzm pierwszej części książki Benedykta XVI *Jezus z Nazaretu* ujawnia się już w samym tytule, jak również w podjętej tematyce i w strukturze. W *Przedmowie*, opatrzonej datą 30 września 2006 r., papież pisze, że książka

¹⁸ Pierwsza część *Od chrztu w Jordanie do Przemienienia* ukazała się w języku polskim w kwietniu 2007 r. Została ona wydana nakładem Wydawnictwa M z Krakowa w 2007 r. Autorem przekładu jest Wiesław Szymona OP. Na okładce ukazano fragment dzieła Rafała „Przemienienie Pańskie”, obrazującego unoszącego się w niebiosach Jezusa w otoczeniu Mojżesza i Eliasza na błękitnym tle. Kontynuację pierwszej części stanowi druga część zatytułowana *Od wjazdu do Jerozolimy do Zmartwychwstania*, którą opublikowano w marcu 2011 r. Autorem przekładu jest, podobnie jak części pierwszej, Wiesław Szymona OP. Druga część *Jezusa z Nazaretu* ukazała się nakładem Wydawnictwa JEDNOŚĆ z Kielc. Zob. J. Ratzinger – *Benedykt XVI, Jezus z Nazaretu, cz. I: Od chrztu w Jordanie do Przemienienia*, Kraków 2007; J. Ratzinger – *Benedykt XVI, Jezus z Nazaretu, cz. II: Od wjazdu do Jerozolimy do Zmartwychwstania*, Kielce 2011.

ta jest owocem jego „długiej wewnętrznej drogi”¹⁹ i „osobistego szukania »oblicza Pana« (zob. Ps 27,8)” (s. 14). Benedykt XVI, jak sam zaznacza, w analizach, które rozpoczyna od chrztu Jezusa w Jordanie, podejmuje próbę „ukazania Jezusa Ewangelii jako autentycznego Jezusa, jako »Jezusa historycznego« we właściwym znaczeniu tego określenia” (s. 13). Uważa, że „właśnie ten Jezus – Jezus Ewangelii – jest postacią dobrze osadzoną w historii i przekonującą. Jego ukrzyżowanie i oddziaływanie można zrozumieć tylko dlatego, że stało się coś niezwykłego: postać Jezusa i Jego słowa zdecydowanie przewyższyły przeciętne nadzieje i oczekiwania” (s. 13). Istotnym celem analiz Benedykta XVI, rozpoczynających się od chrztu Jezusa, jest „przedstawienie postaci i orędzia Jezusa w Jego działalności publicznej i przyczynienie się w ten sposób do umacniania żywej z Nim relacji” (s. 15). Stąd można stwierdzić, że zamierzenie to koresponduje z podstawowym celem katechezy ukierunkowanej chrystocentrycznie. Nie tylko bowiem analizowana problematyka, ale także dążenie do tego, by katechizowany odkrył osobę Jezusa Chrystusa jako znaczącą dla jego życia i nawiązał z Nim więź przyjaźni stanowi istotę zasady chrystocentryzmu w katechezie.

Chrystocentryzm pierwszej części *Jezusa z Nazaretu* ujawnia się również w zagadnieniach, jakie analizuje Benedykt XVI. We wstępie mamy „pierwsze spojrzenie na tajemnicę Jezusa” (s. 17 i następne). Papież słusznie przypomina o prorocत्वach, które wypełniły się w osobie Chrystusa i ukazuje Jego „synowską egzystencję” (s. 22) oraz „wspólnotę z Ojcem” (s. 22). Stąd wynika zadanie dla katechezy, na które pośrednio wskazuje też Benedykt XVI: ukazywanie katechizowanym prawdy zbawienia, że „uczeń, który chodzi za Jezusem, jest wraz z Nim włączany we wspólnotę z Bogiem” (s. 22). W rozdziale 1 *Chrzest Jezusa*, chrystocentryczny charakter ma ukazywanie Jezusa w relacji do „Mojżesza i Proroków” oraz akcentowanie wewnętrznej jedności Jego drogi od pierwszego momentu życia aż po Krzyż i Zmartwychwstanie (s. 23–34). Dla katechezy znaczące jest ukazanie powiązania chrztu Jezusa z solidarnością Zbawiciela z grzesznikami. Niemniej istotne są też wyjaśnienia sensu chrztu w Jordanie dla wiary współczesnego człowieka i dla chrztu, jakiego udziela Kościół (s. 33–34). W rozdziale 2, którego tematem jest kuszenie Jezusa, chrystocentryzm podkreślony jest przez ukazanie Chrystusa, który wchodzi w dramat ludzkiej egzystencji. Jezus doświadcza pokus, następnie je przewycięża,

¹⁹ Benedykt XVI pierwsze prace rozpoczął w czasie letniego urlopu w 2003 r., a w sierpniu 2004 r. papież nadał ostateczny kształt rozdziałom 1–4. Po wyborze na papieża 19 kwietnia 2005 r. „wykorzystywał wszystkie wolne chwile na pisanie kolejnych części książki”, co zaowocowało opublikowaniem 10 rozdziałów jako części pierwszej. Zob. J. Ratzinger, Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*, cz. I, s. 5, 15 (w dalszej części artykułu odwołania do stron podano w tekście głównym).

unaoczniając ludziom sens walki wewnętrznej i właściwe rozumienie Królestwa Bożego (s. 35–50). Kontynuacją tej tematyki są zagadnienia podjęte w rozdziale 3, poświęconym Ewangelii o Królestwie Bożym. Papież najpierw opisuje samo rozumienie Królestwa w dziejach Kościoła, a następnie analizuje treść Jezusowego orędzia o Królestwie Niebieskim. Dla chrystocentrycznie ukierunkowanej katechezy cenne jest stwierdzenie, że „nowa bliskość królestwa, o której Jezus mówi i której głoszenie stanowi specyficzny moment Jego orędzia, to On sam. Przez Jego obecność i działanie Bóg, jako działający na zupełnie nowy sposób, tutaj i teraz wszedł w historię. [...] w Nim działa i króluje Bóg – króluje na sposób Boski, to znaczy bez uciekania się do pomocy władzy świeckiej: króluje przez miłość »aż do końca (J 13,1)«” (s. 62). Na tym właśnie opiera się całe przepowiadanie katechetyczne, na wszystkich etapach formacji religijnej w szkole i w parafii. W rozdziale 4, zatytułowanym *Kazanie na Górze* (s. 65–114), papież analizuje Błogosławieństwa i Torę Meksjasza, zwracając uwagę m.in. na sens poszczególnych błogosławieństw, spór o szabat, czwarte przykazanie w odniesieniu do rodziny, narodu i wspólnoty uczniów Jezusa. Papież ukazuje Jezusa jako profetycznego interpretatora Tory, który wskazuje na wielkość i godność oraz powołanie człowieka do zjednoczenia z Bogiem i budowania ładu społecznego (s. 113–114). Takie ujęcie osoby Jezusa Chrystusa jest znaczące dla katechezy, pozwala bowiem na łączenie wiary z życiem i dowartościowuje wymiar egzystencjalny chrześcijaństwa. Również w rozdziale 5, poświęconym Modlitwie Pańskiej, mamy cenne myśli ukierunkowujące chrystocentrycznie przepowiadanie katechetyczne. Papież interpretuje poszczególne prośby z modlitwy *Ojcze Nasz*, zwracając uwagę na konieczność trwania z Jezusem Chrystusem we wspólnocie. Tym samym Benedykt XVI dostarcza treści cennych – od strony merytorycznej – dla przepowiadania katechetycznego. Uzupełnia je o kolejne kwestie, w których zwraca uwagę na uczniów Jezusa (rozdział 6; s. 147–157), orędzie ewangeliczne zawarte w przypowieściach (rozdział 7; s. 159–186), Ewangelie Jana i opisane w niej symbole wody, krzewu winnego, wina, chleba, pasterza (rozdział 8; s. 187–239), wyznanie Piotra i Przemienienie (rozdział 9; s. 241–264). W rozdziale 10, zatytułowanym *Jezus mówi o sobie*, papież analizuje przymioty odnoszące się do Chrystusa: „Syn Człowieczy”, „Syn”, „Ja jestem” (s. 265–292). Trafnie Benedykt XVI stwierdza, że „ostatecznie za wszystkimi tymi obrazami jest to jedno: Jezus daje nam »życie«, dlatego, że daje nam Boga. Może Go dawać, ponieważ sam stanowi jedno z Bogiem. Ponieważ jest Synem” (s. 291). Prawda ta zawiera w sobie nie tylko aspekty treściowe, znaczące dla przepowiadania katechetycznego, ale również podmiotowe, związane z wewnętrzną, pełną dynamizmu obecnością Chrystusa – Nauczyciela w całym procesie kate-

chetycznym skierowanym do człowieka. Mając na uwadze inne kwestie związane z ową prawdą, jakie podjął Benedykt XVI w książce *Jezus z Nazaretu* część I, można zauważyć koncentryczne uporządkowanie poszczególnych tematów wokół misterium Chrystusa. Poza tym każda kwestia, którą analizuje papież, ujmowana jest nie tylko w aspekcie biblijnym, ale również historycznym i egzystencjalnym. Dzięki temu tajemnica Chrystusa zostaje ukazana w powiązaniu z obecnością Chrystusa w historii Kościoła, w dziejach świata i w życiu człowieka, co niewątpliwie ma znaczenie dla praktycznej realizacji zasady chrystocentryzmu w katechezie. Dostarcza katechetom materiału, który został zapisany – w formie ogólnej – w podstawie programowej oraz w programie katechezy szkolnej i parafialnej. Z kolei informacje bibliograficzne, zapisane na końcu książki, można wykorzystać w celu pogłębienia i umocnienia racjonalnych fundamentów własnej wiary oraz w procesie ukazywania uczniom prawdy, że Jezus Ewangelii i historii to ta sama postać. W praktyce katechetycznej kwestie chrystologiczne podjęte przez Benedykta XVI wymagają odpowiedniego przełożenia na język katechizowanych i wykorzystania poszczególnych treści w planowaniu jednostek tematycznych.

2.2. Od wjazdu do Jerozolimy do Zmartwychwstania (cz. II)

Problemy chrystologiczne, istotne dla katechezy, są również podejmowane w drugiej części książki *Jezus z Nazaretu*. Papież rozważa kolejne etapy z życia Jezusa Chrystusa²⁰, takie jak: wjazd Jezusa do Jerozolimy i oczyszczenie świątyni (rozdział 1; s. 11–33), eschatologiczna mowa Jezusa (rozdział 2; s. 35–63), umycie nóg (rozdział 3; s. 65–87), modlitwa arcykapłańska Jezusa (rozdział 4; s. 89–114), Ostatnia Wieczerza (rozdział 5; 115–157), Getsemani (rozdział 6; s. 159–180), proces Jezusa (rozdział 7; s. 181–216), ukrzyżowanie Jezusa i złożenie do grobu (rozdział 8; s. 217–255), zmartwychwstanie Jezusa (rozdział 9; s. 257–294). Obok tych prawd wiary, które są zawarte w Składzie Apostolskim Benedykt XVI wyjaśnia również formułę wiary: „Wstąpił na niebiosy – siedzi po prawicy Ojca” (s. 295–310). Prowadząc swoje rozważania, papież zwraca uwagę na rzeczywistego Jezusa, obecnego w dziejach świata i człowieka, także współczesnego. Dąży do tego, aby jego refleksje, oparte na tekstach biblijnych oraz nauczaniu Kościoła i stwierdzeniach teologów, przyczyniły się do nawiązania przez czytelnika osobowej relacji z Synem Bożym. Tym samym papież potwierdza, że każde przepowiadanie katechetyczne powinno mieć na celu nie tylko przekaz wiedzy o Chrystusie, ale również dopro-

²⁰ J. Ratzinger – Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*, cz. II, s. 8n.

wadzenie uczniów do spotkania i osobistej relacji z Jezusem. Takie wnioski znajdują uzasadnienia także w stwierdzeniach Benedykta XVI, zapisanych w przedmowie. Papież zaznacza, że w swoich rozważaniach nie tylko chce ukazać Jezusa w świetle Ewangelii, lecz również pragnie pobudzić czytelnika do tego, by lektura książki zapoczątkowała spotkanie z Jezusem w Jego słowie i we wspólnocie Kościoła (s. 8–9). Przy tym Benedykt XVI dąży do utwierdzenia czytelnika w przekonaniu o historyczności postaci Jezusa. Ma to istotne znaczenie dla katechezy ukierunkowanej chrystocentrycznie. Stanowi doskonałą lekturę dla katechetów, którzy w ramach permanentnej formacji powinni wzbogacać swoją wiedzę teologiczną. Przypomina też, że w samym centrum przepowiadania katechetycznego zawsze powinna być osoba Chrystusa oraz aktualizacja Jego orędzia, tak, by adresaci katechezy mogli odnaleźć w Chrystusie odpowiedź na nurtujące ich pytania egzystencjalne. Również niektóre fragmenty książki można, po odpowiednim opracowaniu i wzbogaceniu o dodatkowe wyjaśnienia, wykorzystać do pracy z młodzieżą na lekcji religii czy podczas spotkań w parafii. Wszystkie bowiem prawdy rozważane przez Benedykta XVI mogą pomagać w ukazywaniu katechizowanym, kim naprawdę był i jest Jezus Chrystus. Mogą też być pomocne w procesie uzasadniania młodym prawdy, dlaczego Jezus Chrystus powinien być centralną osobą w życiu chrześcijanina, ukierunkowującą postępowanie człowieka wierzącego. W pełni również harmonizują z potrzebą ukazywania młodzieży prawdy, że „Jezus nie przychodzi jako burzyciel, nie przybywa z mieczem rewolucjonisty. Przychodzi z darem uzdrawiania. Zwraca się do tych, którzy z powodu jakiejś ułomności spychani są na margines własnego życia i na margines społeczeństwa. Ukazuje Boga jako miłującego, a Jego potęgę – jako potęgę miłości” (s. 33). Ta prawda wymaga ciągłego przypominania i ukazywania jej w kontekście współczesnych problemów społecznych i politycznych.

Zanalizowane przez papieża w części II kwestie chrystologiczne dopełniają tematykę części pierwszej. Znajdujemy w nich wiele odniesień do modlitwy indywidualnej i celebracji eucharystycznej (s. 114, 156–157, 309–310) oraz do celebrowania Zmartwychwstania jako daru, w którym Pan błogosławi (s. 157). Stąd też korespondują z programem nauczania religii i katechezy parafialnej (głównie w gimnazjum i w szkołach ponadgimnazjalnych), w którym wiele uwagi poświęca się tekstom ze Starego i Nowego Testamentu na temat osoby Jezusa Chrystusa. Rozważania Benedykta XVI podjęte w II części książki *Jezus z Nazaretu* stanowią też doskonałą pomoc w podejmowaniu tematów drażliwych, dotyczących np. dialogu katolicko-żydowskiego. Papież wyjaśnia bowiem kim właściwie byli oskarżyciele Jezusa, którzy nalegali na wydanie na Niego wyroku śmierci (s. 200–201). Wskazuje też jaka jest prawda

o Bogu i człowieku, którą Jezus głosił i którą zaświadczył swoim życiem (s. 206 i następane). Benedykt XVI przypomina, że „W Jezusie ukazuje się człowiek jako taki. W Nim ukazuje się udrczenie wszystkich zbitych i sponiewieranych. [...] Odkąd Jezus pozwolił się bić, odtąd właśnie poranieni i bici są obrazem Boga, który zechciał za nas cierpieć” (s. 214).

W książce Benedykta XVI mamy również na nowo wyrażone świadectwo wiary w odkupieńczą obecność Jezusa Chrystusa żyjącego w swoim Kościele. Daje się zauważyć mocną wiarę papieża w to, że klucz, ośrodek i cel całej ludzkiej historii znajduje się w Osobie Jezusa Chrystusa, który jest ten sam, wczoraj, dziś i na wieki. W świetle więc Chrystusa, papież pragnie przemówić do wszystkich katechetów i katechizowanych, aby dać odpowiedź na pytania stawiane przez współczesnego człowieka. W książce Benedykta XVI katecheeci odnajdą wiele cennych wyjaśnień i odpowiedzi, tak niezbędnych w dyskusjach z młodzieżą. Daje się w nich zauważyć chrystocentryzm trynitarny: „przez Chrystusa do Ojca w Duchu Świętym” (por. DOK 99). W związku z tym katecheza odwołująca się do refleksji papieża ma ukazywać wewnętrzne życie Boga na podstawie zbawczych dzieł (od wjazdu do Jerozolimy po Zmartwychwstanie) na rzecz ludzkości.

Chrystocentryczne ukierunkowanie katechezy w świetle rozważań Benedykta XVI, zapisanych w książce *Jezus z Nazaretu*, część II, nie jest niczym innym jak postawieniem w centrum treści katechetycznych osoby Jezusa Chrystusa. Koresponduje zatem z dokumentami Kościoła, w których zwraca się uwagę na chrystocentryzm w katechezie²¹. Ponadto katecheza, jak wyżej zauważono, ma być przede wszystkim głoszeniem Jezusa Chrystusa – Zbawiciela i Pośrednika między Bogiem a człowiekiem. Do jej podstawowych zadań należy wspieranie uczniów w poznawaniu Chrystusa i w nawiązywaniu z Nim osobowej więzi. Stąd też katecheta potrzebuje odpowiednich, pogłębianych w ramach permanentnej formacji, treści katechetycznych.

Zakończenie

Chrystocentryzm, jak wyżej zaznaczono, należy do podstawowych zasad określających cele, zadania i treści katechezy. Jego podstawowe rozumienie wyprowadzane jest z całej ekonomii zbawczej Bożego Objawienia. Stąd też zasada chrystocentryzmu wskazuje na elementy biblijne, historyczne, liturgiczne i egzystencjalne w ukierunkowaniu katechezy. Nie pozwala ograniczać

²¹ Por. DCG 39; CT 5-6, DOK 80, 98; PDK 73-74.

przepowiadania katechetycznego do realizacji konkretnego podręcznika. Przeciwnie wymaga aktualizacji orędzia ewangelicznego oraz odwołania do dokumentów katechetycznych, podstawy programowej i programów katechetycznych. Niemniej istotną rolę w poszukiwaniu źródeł treści chrystologicznych, zakorzenionych w Biblii jako depozycie wiary, stanowią opracowania teologiczne. Do nich należy zaliczyć część pierwszą i drugą książki *Jezus z Nazaretu*, autorstwa papieża Benedykta XVI. Z pewnością dzieło to może posłużyć do kształtowania „chrystokształtności” nie tylko u uczniów, ale również u samych katechetów. Papież dostarcza bowiem czytelnikom nie tylko gotowych odpowiedzi, uzasadnionych teologicznie i historycznie, lecz również inspiruje – poprzez stawianie pytań i poszukiwanie na nie odpowiedzi – do osobistej medytacji. W rozważaniach Benedykta XVI zawarte jest też wezwanie do zwiastowania osoby Chrystusa oraz Jego słów i dzieła zbawienia, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań społeczno-kulturowych oraz od mentalności uczestników katechezy. Tak więc w refleksji chrystologicznej podjętej przez papieża rysuje się troska o przekaz integralnych treści i formację postaw chrześcijańskich. Osoba Jezusa Chrystusa jest ujmowana jako centrum dzieła zbawienia i przepowiadania Kościoła, a więc także katechezy. Opierając się na wiedzy o konkretnym, historycznym i zbawczym dziele dokonanym przez Chrystusa warto, by autorzy nowych serii podręczników katechetycznych korzystali z bogactwa treści teologicznych podanych przez Benedykta XVI. Nie można bowiem dobrze planować katechezy bez wyraźnego i czytelnego zorientowania chrystocentrycznego oraz bez aktualizacji treści chrystologicznych. Jasne ukazywanie osoby Jezusa Chrystusa wymaga także zaangażowania katechety w proces osobistego pogłębiania więzi z Chrystusem. Dopiero tak ukształtowany katecheta będzie zdolny do ukazywania uczniom – w sposób przekonujący, że „Pan jest obecny i przychodzi w odpowiednim czasie. [...]. Chrystus przebywający u Ojca nie jest daleko od [...] [człowieka]; to raczej [...] [człowiek jest] daleko od Niego; jednak droga łącząca [...] [człowieka] z nim jest zawsze otwarta. Nie jest to droga prowadząca w przestrzeni kosmiczno-geograficznej, lecz »droga prowadząca w przestrzeni« serca, droga przechodzenia od wymiaru zamykania się w sobie samym do nowego wymiaru Boskiej miłości, oganiającej cały świat” (cz. II, s. 303).

THE PRINCIPLE OF CHRISTOCENTRISM IN CATECHESIS
IN THE LIGHT OF BENEDICT'S XVI PUBLICATION
JESUS FROM NAZARETH PART I AND II

(SUMMARY)

Catechesis oriented towards christocentrism belongs to the basic and most crucial tasks of the Church. Its aim is not only transferring knowledge about Christ and his salvation but also supporting believers in establishing connection with Christ. It requires christocentric orientation in catechesis.

The aim of this article is an attempt to reread the principle of christocentrism in catechesis in the light of Benedict's XVI reflections gathered in Ist and IInd volume of his book *Jesus from Nazareth*. Firstly, the essential principle of christocentrism in catechesis will be shown. Next, the main issues connected with understanding of christocentrism in the above mentioned parts of the book *Jesus from Nazareth* by The Pope Benedict XVI and their usefulness will be described.

DER CHRISTOZENTRISMUS ALS PRINZIP DER KATECHESE IM LICHT
DER BÜCHER *JESUS VON NAZARETH*, VON PAPST BENEDIKT XVI

(ZUSAMMENFASSUNG)

Die christozentrisch orientierte Katechese gehört zu den wichtigsten Aufgaben der Kirche. Ihr Ziel ist nicht nur Vermittlung des Wissens über die Person Jesu Christi und sein Heil Werk, sondern auch eine Unterstützung der Katechisierten bei der Anknüpfung der Beziehungen mit Christus. Diese Aufgabe verlangt nach christozentrisch orientierte katechetische Verkündigung.

Das Ziel dieses Aufsatzes ist ein Versuch eine neue Ablesung des christozentrischen Prinzips in der Katechese im Licht der beiden Jesu-Bücher von Papst Benedikt XVI. Zuerst wird die Rolle des christozentrischen Prinzips in der Katechese dargestellt. Dann werden die Hauptideen, die mit dem Verständnis des christozentrischen Prinzips in den beiden Jesu-Bücher von Papst Benedikt XVI verbunden sind, und deren Verwendbarkeit in der gegenwärtigen Katechese, präsentiert.